

Sven Gillsäter gjorde i somras en stråpatsrik resa till Alaska. I en reportageserie för *V* skall han berätta om sina upplevelser och tar oss i första artikeln med till platsen där en av världens sista valrossjordar ännu finns kvar.

En väl trehundra meter lång strandlinje var täckt av en griskär massa, valrossar i tusental packade ovanpå varandra. Blå-vita betar utdelade hugg åt höger och vänster, massiva kroppar hävde sig upp ur havet och över sina slumrande kamrater.

Jag hade hunnit fram i tid. På Round Island tillbringar en av världens sista valrossjordar varje år sin sommar. De hotas nu

eskimåer vill åt deras betar för att göra elfenbenssouvenirer, och amerikanska troféjägare har bara ett alltför gott öga till världshavens största representant för familjen Pinnipedia, »de vingfotade». Visserligen är ön sedan några år tillbaka fridlyst, men på grund av det otillgängliga läget kan de amerikanska naturvårdsmyndigheterna inte upprätthålla någon effektiv vakthållning.

Under försommaren 1961 okynnesskötis här ute ett 40-tal valrossar av eskimåer från angränsande fastlandsbyar på väg till laxfisket vid Bristol Bay. Endast betarna togs tillvara. Detta trots att eskimåerna inte längre är beroende av valrossjakten, då fisket numera kan ge en familj inkomster på omkring 30.000 dollar per år. Chartrade flygplan med turister skrämmer ofta hjorden i

att valrossarna överger även denna sin sista »liggplats». En av Internationella naturskyddsunionens angelägnaste uppgifter borde därför vara att se till att USA förklarar Round Island, eller ännu hellre hela ögruppen Walrus Islands, som nationalpark.

Det var ingalunda någon lätt sak att ta sig ut till och i land på Round Island. I veckor väntade jag på båtlägenhet i den laxstinkande staden Dillingham bland eskimåer och ett fåtal vita. Iskylta stormar över tundran, fukt-drypande kalldimmar och piskande regn gjorde att jag aldrig kom

iväg någon gång. Dagarna döddes med promenader genom lervägens lervälling, påhälsningar hos gamle norrmannen Olsen och hos Oskar Larsson, som är född på slätten utanför Uppsala och nu har en snabbköpsbutik härnär.

Men så purrades jag en okristligt tidig morgon i mitt våta tält av Jim Putvin, som skrek till mig att nu måste det bli ett par dagars hyfsat väder, efter den här orkanen. Hans båt »Murre» var sjöklar. Vi skulle gå ut med båt.

Två timmar senare hade första stappan genom den grunda Bristol

Bay klarats av. Men då inträffade första missödet. Hela maskineriet var rödglödigt och ångan stod tät kring Jim vid rodet. Det var fel på kylvattenpumpen.

Vi sänkte ankaret i botten slammet vid mynningen till en liten laxälv. Snart satt hela »Murre» upp till relingen i leran, eftersom tidvattnet rann ut till sjöss och torrlade nästan hela viken.

Med hjälp av radion fick vi fram ett nödrop, och efter fyra timmar kom en snabb motorbåt med en ny pump och så var vi åter sjövärdiga. Men då var i stället

vädret sämre; tät dimma och tilltagande sydväst.

Jim Putvin var en modig skeppare. Han tyckte vi borde fortsätta, och han fick min välsignelse. Att vända om hade varit liktydigt med ett nederlag, som jag skulle fått svårt att repa mig från.

Timme efter timme stampade »Murre» mot sjöarna. Hela Berings hav sköljde över henne. Kojerna dröp av fukt, sovsäckarna likaså, två kartonger av Jims favoritchoklad »Bahama Butter-Smacks» klibbade ihop och måste kastas överbord, sockerburken slogs sönder och vattnet steg över

durkarna innan Jim fick igång läns-pumpen.

När äntligen den dimsvepta Round Island reste sig ur havet, påminde den om ett forstenat forntidsmonster med draktandad rygg och sidorna täckta av svartgrå vårtor. Drakhuvudet var nedböjt mot några spetsiga klippor, som radade upp sig i en svag båg mot norr. Sydvästens dyningar stängde musten ur sig mot den där klippbågen.

Med vittringen från valrossarna kittlande i näsborrarna tog jag mig försiktigt iland tätt under de lodräta klippväggarna. Visserligen är valrossen närsynt och har dålig hörsel men luktsinnet är välutvecklat. Vilket ögonblick som helst väntade jag att djuren skulle märka mig. Jag darrade i hela kroppen av upphetsning.

Men det visade sig att valrossarna var alldeles försiktiga

tagna för att ägna mig någon uppmärksamhet. Jag kröp helt in på dem, de närmsta var bara någon armslängd från mig. De föreföll nästan medvetlösas, medan den grupp som höll till i vattnet var i ständig rörelse. Mitt i den hopen var det plötsligt en 1500-kilosbjässe som vältrade sig över sina slumrande kamrater. Tilltaget uppskattades inte alls; väldiga vita betar högg vilt i tjock, gum-miseg hud.

Sammanlagt hade jag väl omkring tvåtusen djur bredvid mig. Många av dem var gamla tjurar som utstöts ur familjegemenskapen för att de inte längre kunde hålla ihop sina harems. Det är därför som de slagit sig samman med annu ej könsmogna ungtjurar och farit på sommarnöje på Round Island i Bristol Bay i stället för att som de övriga tjurdarna

Valrossar på sommarnöje

Valrossar ...

isar upp genom Berings sund och fram till en sommar i Ostsibiriska havet.

Här kring Round Island är omgivningarna rika på musslor och snäckor, valrossens viktigaste föda. Musslorna skrapas loss med betarna, och när sedan buken är fylld tycker valrossen om att gå upp på stränderna för att vila och samtidigt ömsa hår. Under juli, augusti, september ligger de sällskapliga djuren tätt sammanpackade på klipporna och blir även om solen är ganska sparsam, solbrända. Genom att blodet under landvistelsen värms upp, sprids det till de yttre blodkärlen, vilket förklarar varför de annars brunsvarta djuren kan anta en sådan egendomlig färgskala. De som slöat i flera dagar var alldeles röda medan de som just kommit upp efter någon tids matsökande var blåvita till färgen.

Vår återresa från Round Island höll på att sluta illa. När vi skulle backa ut »Murre» från stranden rände vi rakt upp på ett undervattensgrund. Det gick inte att manövrera henne längre. Till och med Jim mulnade betänkligt, sedan han slagits av motorn och vi satt där och väntade på att högvattnet skulle dra sig undan.

Hans förningar besannades. Inte nog med att roderbladet var borta. Hela kölskoningen hade försvunnit. Propelleraxeln dinglade i en enda bult.

Det fanns gott om verktyg ombord men inget extraroder. Inga plankbitar, ingen drivved på stranden. Vår roddbåts åror skulle inte duga att styra »Murre» i den hårda sjö som väntade oss. Någon undsättningsexpedition kunde vi inte räkna med, vi var för långt borta för att få radiokontakt med fastlandet. Men Jim kom på en lösning.

Han fixade till ett roder av två rostiga fogsvarsar. Det där tog sin tid, för först skulle fogsvarsarnas handtag skruvas av, sedan gjordes spår i hjärtstocken och så drevs bladen in korslagda i spåret. Två bultar borrades tvärs igenom det hela, så att bladen skulle sitta kvar.

När »Murre» darrade till för första hogvattensvägen drog Jim på full fart back. Det krasade till i grusbädden och vi flöt.

När vi så småningom under ytterst komplicerade och för mot-tagningskommittén obegripliga manövrar lade till vid kajen i Dillingham avkrävde mig Jim ett löfte.

— Säg för Guds skull ingenting om den här resan till min fru. Då får jag aldrig mer gå till sjöss.

